

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XIV. a Alexander III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

tres in Concilio Carthag. sub Honorio, & Theodosio, cap. 40. ibi: *Primitia autem mellis, & lactis (ut mos est) offerantur uno die consuetum ad infantium mysterium.* In eadem etiam Synodo can. 99. damnatur quaedam Armenorum consuetudo, solebant enim Armeni dissectarum pecudum membra in templum inferre, & coram sacris altaribus partem unicuique distribuere. Verba haec sunt: *Hoc quoque in Armenorum regione fieri didicimus, quod quidam intus in sacris altaribus carniū membra coquentes, frusta offerunt sacerdotibus, ea iudaicè distribuentes: quocirca Ecclesiam immaculatam servantes statuimus, nulli licere sacerdoti separata carniū membra ab offerentibus accipere, sed iis sint contenti, quae offerenti visa fuerint, eiusmodi oblatione facta extra Ecclesiam.*

4. e *Fidelibus.* Plures enim sunt Christiani, quorum oblationes non recipit Ecclesia. Concil. Lateran. sub Alexandro III. cap. 25. ibi: *Perurarium manifestorum oblationem ne quis accipiat, qui autem acciperit, reddere compellatur.* Et c. 3. de usuris. Concil. Trosleian. can. 7. *Generaliter pauperes vexantium, aut opprimentium oblationes non recipiantur.* Et cap. oblationes, 90. dist. ubi rejiciuntur oblationes fratrum diffideantium. Etiam non admittuntur oblationes haereticorum, c. excommunicamus. 13. de haeretic. raptorum rerum Ecclesiae, c. 2. de raptoribus, ubi notavi; nec eorum, qui presbyterum in testamento filius suis tutorem inscripserunt. D. Cyprianus epist. 27. Nec eorum, qui neglecto pietatis officio filios suos exheredarunt, c. final. 17. q. 4. D. Augustinus epist. 2. ibi: *Profitetur me suscipere oblationes bonas oblationes sanctas, si quis autem irascitur filio suo, & moriens eum exhereditat, si viveret, non eum placarem, non eum reconciliare deberem. Quomodo ergo filio suo volo ut habeat pacem, cuius appeto hereditatem.* Idem D. Augustinus epistola 187. similiter fatetur se non admisisse oblationes ejus qui contra immunitatem ecclesiasticam aliquem ex Ecclesia abtulerit, ibi: *Oblatio domus tua à clericis ne suscipiatur.* Tandem impiorum oblationes ab Ecclesia rejiciuntur, c. non est pntanda 1. q. 1. cap. minor 17. q. 4. Petrus Damianus epist. 36. ibi. *Enim verò dona ab iniquis suscipere quid aliud est, quam propriam animam ex dantis squallore fedare.* Nec etiam oblatio admittitur ejus, qui non communicat, can. 18. Concil. Illiber. ibi: *Episcopum placuit ab eo qui non communicat, munera accipere non debere.* Nec illius, qui poenitentiam solennem facit, cap. de viro 12. q. 2. ibi: *Secundo verò anno ante fores Ecclesiae sine communionemaneant; tertio verò anno Ecclesiam ne ingrediantur, & inter audientes adfent sine oblatione.* Et cap. eos quos, de consecrat. dist. 4. Concil. Ancyran. can. 5. Illerdense can. 9. plura dedi in

d. cap. 28. Concilij Illiber. Nec etiam excommunicati. D. Clemens lib. 3. constit. cap. 8. & lib. 4. cap. 6. Nec etiam ejus, qui à sacerdote aliquà censurà ligatus fuerit. Synodus Nicæna can. 27. in editione Pisana, ibi: *Quicumque fuerit à sacerdote ligatus, quamvis calumniā passus sit, non est ab eo accipienda oblatio.* Item nec ejus qui sibi mortem conscivit. Concil. Altiſſiodorensis can. 17. ibi: *Quicumque se propria voluntate in aquam jactaverit, aut collo ligato se sustenderit, aut de arbore precipitaverit, aut qualibet occasione voluntariè se morti tradiderit, istorum oblata non recipiantur.* Concil. Brachar. 1. can. 34. Nec etiam mulieris, quae menstrua patitur. Concil. Moguntin. cap. 6. Omnium enim istorum oblationes non recipiuntur, quia ut ait Cicero lib. 2. de legibus, donis impij ne placare audeant Deos.

5. f *Per Potestatem.* Oblationes enim fidelium ritè factas in Ecclesia olim Episcopus recipiebat. Symmachus Pontifex in 6. Synodo Romana, ibi: *Oblationes fidelium à nemine percipiantur absque consensu, & voluntate Episcopi, in cuius dignoscuntur esse parochia, & potestate.* Et cap. in canonibus 57. 16. q. 1. Concil. Aurelian. 3. can. 5. ibi. *Si quae oblationes in quibuslibet rebus, atque corporalibus collatae fuerint Basilicis in civitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur.* Plura Antonius Aug. in epist. lib. 15. tit. 21. Et post divisionem parochiarum ad proprium parochiam oblationes spectant, Synodus Bituricensis 1. can. 12. *Presbyteri oblationes, vel luminaria, quae eis ad manus offeruntur tanquam propria sua habeant.* Et cap. quia sacerdotes, c. sanctorum 10. c. 1. Leander dicta dist. de oblationibus, q. 9. Laici verò eas accipientes graviter puniuntur in Concilio Romano sub Calixto, cap. 14. ibi: *Sanctorum Patrum canonibus consona sentientes, oblationes de sacratissimo, & Reverendissimo altari Beati Petri, & Salvatoris, & Sanctae Mariae Rotunde, aut de aliis Ecclesiarum altaribus, sive crucibus à laicis auferri penitus interdiximus, & sub poena anathematis prohibemus.* Et cap. perveniens 16. quest. 17. Circa religiosos, an videlicet oblationes in suis monasteriis factas recipere possint, non consentiunt Interpretes. Et eas ad parochos spectare, docuerunt Trullench. lib. 3. in Decal. cap. 3. num. 13. Azor tom. 1. inst. lib. 2. cap. 17. Sed contraria sententia verior est, probaturque expressè in cap. 1. de statu monach. cap. nimis. de excessibus Pralat. & variis privilegiis id ferè omnibus religionibus concessum fuisse probat Leander ubi suprà, quest. 10. Ex oblationibus tamen factis occasione funeris, quartam partem parochus debet iam probavi in cap. 1. de sepultur. Vnde patet rectè in praesenti doceri oblationes, in Ecclesia factas non posse per Potestatem sacularem usurpari.

CAPUT XIV.

Alexander III.

Quasivit à nobis tua fraternitas, utrum sacerdos uno clerico tantum praesente b infirmum debeat ungere, & quando festum beati Matthiae in anno bissextili debeat observari; praesertim cum quidam inter vigiliam, & festum velint diem interponere. Nos itaque tibi duximus respondendum, quod Sacerdos uno praesente clerico, & etiam solus infirmum ungere potest.

NOTÆ.

NOTÆ.

- I. ^a Alexander III.) Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 9.* & post Concilium Lateran. p. 50. c. 21. nullibi tamen exprimitur cui Prælato rescribat Pontifex, Concilius addidit Carnotensi Episcopo, cui assentire videtur Antonius Augustinus in presenti, qui ex lib. 14. Regestri ipsius Pontificis citat textum hunc lib. 27. *epist. juris Pontif. tit. 1. cap. 8.* De diocesi Carnot. nonnulla adduxi in cap. 11. *de offic. deleg.*
2. ^b Infirmum.) Subjectum enim capax hujus sacramenti est tantum fidelis infirmus de vita periclitans, ut constat ex epistola canonica D. Jacobi, c. 5. *Infirmatur quis in vobis.* Et epistola 1. Innoc. Papæ ad Decentium, cap. 8. c. unie. *de sacra unctiōe.* Concil. Mogunt. relatum in c. *ab infirmis* 26. q. 7. Aquisgran. 2. sub Ludov. p. 3. cap. 5. Concil. Cabilon. sub Carolo c. 48. ibi: *Secundum B. Jacobi Apostoli documentum, cui etiam decreta Patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopo benedicetur, à presbyteris ungi debent.* Florent. in decret. *de sacrament. vers. 5.* ibi: *Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timeatur, dari non debet.* Trident. sess. 14. *de sacram. c. 3.* & can. 2. ubi deo hoc sacramentum appellatur sacramentum exequitium. Probat Theologi scholastici in 4. dist. 25. ubi D. Thomas q. 2. art. 2. Paludanus q. 4. Richardus art. 2. q. 7. Suarez com. 4. in 3. p. dist. 42. Summistæ de hoc sacramento agentes. Unde cognoscitur quam absurdè nonnulli hæretici sacramentum hoc contulerint defunctis, ut tradit Serarius in opusc. *de hoc sacramento*, cap. 3. n. 56. & constat ex Epiphano hæresi 36. qui descripsit Sirenum lib. 1. epist. 18. ubi docet, eos oleum aquâ mixtum capiti defuncti immisisse, ex quo fieri aiebant, ut defunctus à demonum potestate eriperetur: sed esse apertam stoliditatem, jam probavit Theophilus tom. 15. in *Heteroc. spirit. 2. p. sect. 1. punct. 10. in fine.* Nec cui libet infirmo administrari debet hoc sacramentum, sed graviter periclitanti febrî, vulnere, vel aliâ infirmitate naturali: non tamen conferri debet aliis etiam exsistentibus in vitæ discrimine, veluti ultimo supplicio damnatis, navigantibus, prægnantibus, & similibus. Unde improbanda est falsâ pietas quorundam Græcorum, qui hoc sacramentum conferunt bene valentibus, si illum flagitaverint in remissionem peccatorum, ut tradit Franc. Richardus lib. *de expedit. ad insulam S. Irenai*, cap. 12. quam heteroclesin refert, & reprehendit Theophilus Raynaud. tom. 16. in *heteroc. punct. 12. fol. 164.* qui etiam reprehendit nimiam tarditatem aliquorum, qui ne mors acceleretur terrore ægro, illum conferunt pœnè jam mortuis: cum ut sacramentum hoc ritè administraretur, debeant esse infirmi in eo statu, ut possint effectum vitæ, si illis expediat, consequi, aliàs si ita morti proximi reperiantur, ut naturaliter vivere nequeant, erit tunc petere miraculum à Deo.

COMMENTARIUM.

3. ^{Conclu-} ^{so tra-} ^{ditur,} ^{et pro-} ^{batur.} EX prima parte hujus textus talis communiter deducitur assertio: *Presbyter etiam unus potest ministrare sacramentum extrema unctiōis.* Probat eam textus in cap. *illud*, 95. dist. cap. *unic. in princip. de sacra unct. c. 2. de offic. Archipresb. cap. presbyteri* 2. q. 95. dist. cap. *presbyteri* 123. cap. *omnis* 124. *de consecr. dist. 4. cap. ab infirmis*, in fine 27. q. 1. Concil. Cabil. f. b. Carolo can. 48. cujus verba supra retuli: Concil. Aquisgran. 2. sub Ludovico part. 1.

cap. 8. & p. 3. cap. 5. alia juris testimonia congerit Ant. Augustinus in *epist. juris Pont. p. 1. lib. 27. tit. 1.* Illustrant ultra congestos à Barbola in presenti, Layman. tom. 2. *moral. lib. 5. tract. 3.* Bellarm. tom. 3. *de extrema unct. cap. 8.* Suarez *de sacra unct. dist. 43. sect. 1.* Bonacina eod. *tract. dist. 7. q. unie. puncto 4.* plures congesti à Diana part. 8. *tract. 1. resol. 56.* Leander tom. 1. *de sacra unct. dist. 4. quest. 1. & 7.* Mendo *de clavibus Petri lib. 4. cap. 4. fol. 557.* Arcud. lib. 5. *de Sacram. cap. 3. Calal. de ritu Eccles. cap. 32.*

Verum hæc assertio difficilis redditur sequenti juris consideratione; nam plures presbyteros debere sacramentum hoc administrare, constat ex *manu* epistola B. Jacobi, cap. 5. ibi: *infirmatur quis in vobis. tradidit* *educat presbyteros Ecclesia.* Quare in Ecclesia assertio Orientali consuetudo est, ut septem presbyteri sacramentum hoc extremae unctiōis infirmis conferant, ut ex Simeone Thessalonicensi *epist. 3. cap. 3.* & aliis probat Serarius in opusc. *de hoc sacramento*, cap. 1. num. 123. Igitur non rectè in presenti assertio, presbyterum tantum unum posse sacramentum hoc administrare.

Quâ dubitandi ratione non obstante vera est præsens assertio, pro cuius expositione sciendum est, præmissis quæ de hac unctiōe extrema adduxi in cap. *unic. de sacra unct.* ministrum proprium hujus sacramenti esse presbyterum, Riculfus Senon. Episcopus in sua constitutione, quæ extat tom. 24. Concil. can. 10. ibi: *Item oportet ut presbyteri infirmos suos post confessionem, & reconciliationem oleo sancto perungant, & tunc eos communicent.* Et quamvis nomen presbyteri apud Græcos idem sonet, quod apud Latinos senior, ut probat Cæsar de *Eccles. hierach. dist. 8. §. unum. 2.* & propterea sit æquivocæ significationis, cap. 2. *de vocabit. cleric. ibi.* *Si quis sacerdotum, id est presbyter, Diaconus & Subdiaconus, &c.* quia tamen ab Ecclesia determinatum est, ut presbyteri appellatione sacerdos comprehendatur, ideo dicendum est ministrum ordinatum hujus sacramenti esse tantum sacerdotem, ut distinctum est à Tridentino *ubi supra.* Nihil tamen interest, an presbyter sit major, veluti Episcopus; vel minor, ut simplex sacerdos: quippe sacerdotum ordo bipartitus est, ut scribit Anacletus Pontifex *epist. 3. cap. 1.* majorum scilicet, & minorum, cap. *legimus* 93. dist. cap. *presbyter* 5. 95. dist. Trident. sess. 13. cap. 7. Sic competit presbyteris majoribus, id est Episcopis, hujus sacramenti administratio, cap. *illud*, 95. dist. Leander *de sacra unct. ubi supra, quest. 3.* & quamvis Glossa in d. c. *illud*, verbo *Christumate*, existimet Episcopos debere infirmos ungere cum christumate, ad differentiam aliorum sacerdotum, qui oleo tantum unctur, verum tamen est, Episcopos potius ministrare debere hoc sacramentum oleo tantum, ut materia ordinaria. Vander. *de sacra unct. tract. 4. dist. 4. q. 9.* Unde quamvis magna detur necessitas, si non ad sit sacerdos, qui infirmum unget oleo sancto, non poterit alius etiam Diaconus sacramentum hoc administrare, ut post D. Thomam in *supplement. 3. part. q. 33. art. 1. ad 2.* docent Nunno ad D. Thomam q. 31. art. 2. quicquid dicat Waldensis *de sacra unct. lib. 2. cap. penult.* Sed licet quilibet sacerdos validè conferat hoc sacramentum, licet tamen solus Parochus, aut de ejus licentia tacita, vel expressa, alius sacerdos illud administrare valet. Ratio est, nam hoc sacramentum per modum medicine, non per modum iudicii administratur, Trid. sess. 14. *de extrem. unct. c. 1. 2. & 4.* ergo ad illud validè conferendum non desideratur iurisdictione in ministro, sed potestas ordinis: ideo autem licet

licitè tantùm illud administrat Parochus, quia administratio sacramentorum ad eum tantùm spectat, *Clem. 1. de privi. Clement. ad. de sepultur. Barbosa de off. Parochi. cap. 22. Trullench. eod. tract. cap. 7.* Ergo simplex sacerdos peccabit graviter ministrando sacramentum hoc absque prædicta Parochi licentia vera, vel interpretativa. Urgente autem necessitate, & absente Parocho licitè quilibet sacerdos etiam religiosus hoc sacramentum ministrare valet, quia tunc datur licentia interpretativa Parochi, cum credibile non sit, Ecclesiam velle infirmum private tanto sacramento. Sorus in 4. dist. 23. q. 2. art. 1. Cajetan. in summ. verbo *Extrema unctio*. Immo etiam Parocho præsentè, & injustè nolente hoc sacramentum conferre, poterit illud quilibet sacerdos etiam religiosus ministrare, nam tunc censetur concessa ab Episcopo licentia. Docent Suarez de sacram. disp. 54. sect. 2. n. 3. Torrelblanca de jure spirit. lib. 2. c. 11. n. 28. Nec interest quod Parochus excommunicatus sit, aut suspensus, ut hujusmodi licentiam concedat. Sylvester in summ. verbo *Extrema unctio*, qu. 4. Possévinus de off. curat. c. 9. q. 7. n. 17. Suarez d. sect. 3. An verò urgente necessitate possit ipse parochus excommunicatus licitè sacramentum hoc administrare, quærent Moralitæ. Negant Suarez d. sect. 3. n. 6. Bonacina de hoc sacramento, quest. univ. punct. 4. n. 4. Villalob. in summ. difficult. 6. n. 6. Torreblanca d. c. 11. n. 28. Affirmant Nunno ad D. Thomam d. dist. 9. 31. art. 3. difficult. univ. Zan biana, Possévinus, & alii, quos refert, & sequitur Diana 5. part. tract. 3. resol. 81. & 89. qui moventur ex eo, nam in mortis articulo sacerdos etiam excommunicatus potest licitè à peccatis absolvere: ergo, & extremam unctionem ministrare. Accedit, nam tempore interdicti licitè administratur hoc sacramentum, cap. quod in te, de pœnis. & remiss. Ergo facilius urgente necessitate poterit ministrari à Parocho, etiam suspensio, vel excommunicatio.

6. *Traditur ratio* His suppositis ratio præsentis assertionis ex eo provenit, nam cum sacerdos sit verus & legitimus hujus sacramenti minister, non indiget aliis presbyteris de necessitate sacramenti ad eum administrationem: docuit D. Thomas contra Gentes c. 83. in fin. dum scribit: *Quia hoc sacramentum perfectæ curationis effectum habet. & in eoque requiritur copia gratiæ, competit huic sacramento, ut multi sacerdotes intersint. & ut orationibus Ecclesiæ ad effectum hujus sacramenti adjuvent; unde D. Iacobus dicit, inducat presbyteros Ecclesiæ, & oratio salvabit infirmum. Si tamen unus solus presbyter adsit, intelligitur hoc sacramentum perficere in virtute ipsius Ecclesiæ, cujus minister extitit. & cujus personam gerit.* Hactenus D. Thom. Accedit & alia ratio ab eodem Angelico Doctore adducta 3. p. q. 67. art. 6. nempe quod sicut principalis auctor sacramenti, qui Christus Dominus est, una persona existit, ita minister, qui ipsum repræsentat, una tantùm persona esse debet: non tamen potest minister hujus sacramenti adhibere fœminam, ut sibi respondeat, ut probat contra Quintanadvennas Leander tom. 1. de sacram. q. 22. disp. 4.

7. *Dissolvitur dubitatio.* Nec obstat dubitandi ratio supra adducta ex illis verbis D. Jacobi, *Inducat presbyteros*. Nam in sacra pagina frequenter sub plurali numero, non pluralis, sed singularis persona, vel personarum qualitas significatur, ut apud D. Lucam cap. 17. ibi: *ite, & ostendite vos sacerdotibus;* id est cuilibet de sacerdotibus. Et D. Paulus ad Hebræos c. 11. vers. 83. ait: *Obstraverunt ora leonum.* Et tamen qui ob-

stravit ora leonum, unus fuit, videlicet Daniel. Sic D. Mathæus c. 17. & D. Marcus cap. 15. referunt latrones cum Christo crucifixos imbecillitatem illius exprobrasse; cum tamen D. Luc. c. 23. vers. 39. disertè scribit: *Unus autem de his qui pendebant, blasphemabat eum.* Notarunt Cajetanus ibi, D. Augustinus de consensu Evangelist. c. 16. Joannes de Paiva in doctrin. sacr. Script. lib. 3. cap. 2. & lib. 15. c. 41. & lib. 17. c. 40. Unde intelligitur locus aliàs difficilis D. Matthæi, c. 26. ibi: *Videntes autem discipuli indignati sunt, dicentes.* Ubi pluralis stat pro singulari; siquidem unus tantùm, videlicet Judas; indignatus fuit. Unde cum D. Jacobus d. dist. epist. 5. ait: *Inducat presbyteros,* accipiendus est, ut vocet unum ex presbyteris. Docuerunt Serarius in d. dist. opusc. c. 4. n. 71. Suarez de sacram. d. disp. 43. sect. 2. n. 1. Filiucius eod. tract. c. 50. n. 90. Nec etiam obstat mos Ecclesiæ Orientalis, nam ut rectè considerant DD. ubi supra, cæteri sacerdotes præter unum ungentem, & formam præferentem superflui sunt, si intendant exequi, conficere, aut iterare sacramentum; quo casu graviter peccabunt. Cæterum si non intendant simul conficere, aut iterare, sed unus faciat unam, pluresve unctiones proficere formam, alius verò sacerdos compleat quod defuerit, poterit tunc validè ministrari sacramentum hoc à pluribus, & quandoque licitè, veluti urgente necessitate infirmi, vel deficiente sacerdote, qui priorem fecerat unctionem, ut docent Henriquez lib. 3. summe, ca. 12. §. 4. & c. 13. §. 3. Suarez d. disp. 43. sect. 2. Macedo de clavibus Petri lib. 4. c. 4. Diana part. 5. tract. 3. resol. 87. cum sequen. post D. Thomam in 4. dist. 23. art. 1. quest. univ. 2. ad 3. Quo modo accipi potest Græcorum consuetudo, vel potiùs, ut plures intersint, unus quidem ut ministret, cæteri verò ut respondeant.

8. *Exponitur Epistola Innocentii* Sed supra traditis ob stare videtur Innocent. I. in epistola 1. ad Decentium c. 8. in illis verbis: *Sanè quoniam de hoc scit de ceteris, consulere voluit dilectio tua, accepit filius meus Cælestinus Diaconus, esse à dilectione tua peritum illud, quod in Apostoli Iacobi epistola conscriptum est: Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum: quod non est dubium de fidelibus egrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo Chrismatis perungi possunt, quo ab Episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua, aut suorum necessitate ad unguendum. Hucusque verba Pontificis, quæ inveniuntur 1. tom. Concilior. Severini pag. 752. & referuntur à Beda in c. 6. Marci, & in Conc. Wormac. can. 62. Ex quibus deduci videtur, laicum etiam posse ungeri infirmum: ergo quia presbyter tantùm non est minister hujus sacramenti. Pro cuius difficultatis solutione dicendum est Innocent. dum affirmat omnibus Christianis uti licere oleo illo in sua, aut suorum necessitate, accipiendum esse passivè, non activè; ita ut mens Innocentii sit, Christianos omnes uti posse oleo in sua necessitate, non ut ministri, qui sacramentum conficiant; sed ut personæ, quibus sacramentum à sacerdotibus ministraretur. Ita docuerunt Jansenius ad caput 6. D. Marci, Corn. à Lapide in d. epist. D. Iacobi, Bellarm. de extrema unct. c. 9. Nunno ad d. q. 31. D. Thom. art. 2. ad 4. Serarius in d. opusc. cap. 4. n. 72. Granados de extrema unct. disp. 8. n. 2. Becan. eod. tract. c. 27. q. 9. quamvis alii minus rectè accipiant verba illa de unctione extra sacramentum, quos refert Arcudius de extr. unct. c. 2. & 4.*

S.

Festum Beati Matthiae juxta consuetudinem ecclesiasticam^a vigilia eatenus praecedat, ut nec pro bissexto, nec quolibet alio modo inter se, & solennitatem aliam diem admittat. In qua utique, nisi vigilia venerit in^b Dominica die, jejunium celebratur. Ipsum autem festum, sive fiat in praesente die, vel in sequenti, qui duo quasi pro uno reputantur, nullus error, sed Ecclesiae consuetudo teneatur.

NOTÆ.

^a *Vigilia.* De qua egi in cap. 1 de observ. jejun.
^b *Dominica.* Quo die jejunari non potest, ut probavi in d. c. 1. cap. 3. de observ. jejun.

COMMENTARIUM.

I. PRO hujus textus expositione sciendum est, annum naturalem juxta Astronomicam investigationem dividi in menses, dies, horas, puncta, momenta, uncias, & atamos: constat verò naturalis annus, qui secundum diversos diversa principia habuit, ut tradunt Joannes de Sacrobosco in *computo ecclesiastico, tit. de anno solari.* Covarr. *libr. 4. var. c. 18. n. 4.* (qui & solaris dicitur, eo quod spatium temporis sit, quo sol circumiens totum Zodiacum motu proprio regressitur ad idem punctum, à quo digressus fuit) 365. diebus, & unius diei quadrante Achilles Tacius c. 19. ibi: *Annus solis appellatur ab eodem signo ad idem redeuntis conversio in 365. diebus & exigua insuper parte.* Plato in *Timaeo*, Censorinus de *die natali* c. 22. Cicero de *natura Deorum*, Plutarchus in *Numa*, Galen. ad *lib. 1. Hippocratis*, idest sex horis, quæ confusionis vitandæ gratiâ integræ supponuntur, cum revera naturalis cursus solis eas integras, & completas non absumat, auctore Sacrobosco *ubi supra*. Ex hoc autem sex horarum spatium quoniam difficile erat eas cuilibet anno continuare, singulis quadrienniis dies integer collectus, & insertus fuit: quod instituisse Imperatorem Cajum Jul. Cæsarem constat ex Suetonio in *eo*, c. 40. Solino in *Polihistor.* c. 3. Plutarch. in *Numa*, & in *Cæsare*, Censorino de *die nat.* c. 20. Macrobi. *lib. 5. Saturn.* c. 13. & probant Alciatus in *l. cum bissextus. de V. S.* Bened. Egidius in *leg. Titia*, 3. p. n. 3. ff. de *condit. & demonstr.* Itaq; ubi quadrantes diem faciebant, quod contingit quarto quoque anno, hic dies intercalabatur, idest interserebatur, & cum praecedenti confundebatur, ut ejus ratio non haberetur. Quæ intercalatio hodie servatur ex ritu Apostolico, & ex constitutione Gregor. XIII. Pont. Max. de *ordin. tempor.* quæ est 74. in ordine *tom. 2. Bullarii Magni*. Intercalatio autem fiebat ex constitutione Cæsaris circa festum terminalium, nempe die 24. Mensis Februarii, ut prodit Macrobius d. c. 13. qui dies 24. computatione latina ita denotatur. *6. Kalendas Martias*. Cum ergò additius dies cum illo 24. confunderetur, ita computabant veteres, cum annus bissextilis erat, *bissextio Kalen. Mart.* ex quo bissexti appellatio fluxit postin-

tercalationem Julii Cæsaris, ut colligitur ex Macrobio, & Censorino *ubi proxime*. At verò ante Jul. Cæsarem, cum annus constaret ex statuto Numæ 354. diebus, quatuordecim integri dies intercalabantur ad finem mensis Februarii, & ita eveniebat, ut cuncti hi dies cum ultimo pro eodem die supputarentur, nec numerum augerent; tunc verò non dicebatur bissextum, sed mensis intercalaris, duplici ratione. Prima, quia non fiebat intercalatio in sexto die ante Kalend. Martias, sed in posteriori die Februarii. Secunda, quia non unus dies cum alio intercalabatur, qui efficiunt binarium numerum, sed aliquando 14. aliquando plures, itaque bissexti appellatio fluxit à computatione Jul. Cæsaris, nec ab antiquioribus Consultis cognita fuit. Quæ latius prosequuntur Budæus in *notis prioribus ad Pandect. in l. 3. §. minor. ff. de minor.* Rufinus *lib. 4. antiquit. c. 11.* Ant. Clarus Silvius ad *l. Regias. c. 5.* Cujac. in *l. in usucapionibus. ff. de usucap.* Albert. Gentil. de *var. tempor. appell. c. 4.* Carranza de *partu*, c. 12. §. 5. à *princ. Egid. Boss. tom. 1. oper. moral. tit. 2.* §. 25. ex quo principio explicandi sunt textus in *l. cum heres 4. §. Stichus ff. de statu lib. l. 1. itaq; vers. estimatio ff. ad l. Aquil. l. cum bissextum 98. l. anniculus 134. ff. de V. S. l. 2. ff. de divers. temp. l. in usucapionibus. ff. de usucap.* quas perdoctè illustrat D. Joseph. de Retes in *prætermis. ad tit. de usucap.*

Ex supra traditis apparet verus sensus præsentis textus; nam cum dies S. Matthiae dicata sit 24. mensis Februarii, quæ sivit Carnotensis Episcopus ab Alexandro, cum in anno bissextili in ea die intercalatio fiat, qua in die esset jejunandum? Et respondit Alexander III. die 23. jejunandum esse, non 24. sive 6. Kalen. Martii, quia illa dies festiva est, nec propter bissextum mutatur. De ipso etiam festo celebrando consuluit Episcopus Alexandrum, quoniam videlicet die celebrandum esset, sexto, an bissexto, an utroque, quia hi duo dies pro uno computantur, & in utroque sistitur in una eademque litera Kalendarii, & nihil de solenni computatione immutatur, ut notatur in Martyrologio Romano. Et responder Alexander, sublato omni computationis errore, posse celebrari alterutro, & his duobus diebus, quia pro uno reputantur; sed in hoc piæ Ecclesiarum consuetudini standum esse. Ecclesia Hispana semper celebrat festum hoc die 24. forsitan Ecclesia Italiae his temporibus illud celebrat, ut hodie celebrat, die 25. quando annus est bissextilis. Unde manarunt versus, quos adducit Glossa in præsentis.

CAPVT XV.

Clemens III.

In iis, quæ in se ambiguitatem continent, ad Sed. Apost. ex debito recursus habetur, ad quam reverà, tanquam matrem, & caput omnium Ecclesiarum, majores, & difficiliore quæstiones ab antiquis Patribus constitutum est, & moribus utentium rectè approbatum, usquequaque conferri debere. Innotuit siquidem Apostolarum nostro, quod cum de controversia, quæ inter Magi strum Matth. & conversos Hospitalis sancti